

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljnja uvrščanja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Cenjenim okrajnim učiteljskim društvom na Kranjskem!

O b svojem časusmo prosili okrajna učiteljska društva, da naj se posvetujejo pri svojih zborovanjih o prenovi in prenosu deželni šolski zakonov za Kranjsko ter naj pošljejo dotična poročila in nasvete predsedništvu „Slovenskega deželnega učiteljskega društva“, ki bo potem na podlagi teh referatov izdelalo dotične zakonske načrte. Nekatera društva sotorila žeto, druga šene, zato jih prosimo, da to store čim prej. Prejelismo mnogo nasvetov tudi od posameznikov.

Odbor

„Slov. deželnega učiteljskega društva“.

50%

Dunaj, dne 22. junija 1909.

Šolska vodstva, krajni šolski sveti, okrajna učiteljska društva, županstva iz vseh slovenskih pokrajin so začela na državni zbor in na naučno ministrstvo pošiljati utemeljene resolucije, naj država prevzame od posameznih dežel 50% stroškov za vzdrževanje ljudskega šolstva.

Doslej je imela država nasproti ljudskemu šolstvu najkomodnejše stališče, ki si ga moremo misliti: pridržala si je do njega malone vse pravice, zlasti nadzorovalno oblast, ni pa prevzela nič dolžnosti, ako izvajamo vzdrževanje učiteljskih in z njimi združenih vadnic, vzdrževanje maloštevilnih državnih ljudskih šol in honoriranje okrajnih šolskih nadzornikov. Vsi ti državni izdatki za ljudsko šolstvo so v primeri s stroški, ki jih imajo dežele za to šolstvo, kakor kaplja vode v morje.

Sicer nam je dala država pred 40 leti § 55. državnega šolskega zakona. A kaj pomaga učiteljstvu gola beseda? V teh dolgih 40 letih ni država niti enkrat genila z mezinem, da bi se tudi v resnici izpolnjevalo jasno besedilo zakona. Prihajala je vedno z novimi odredbami, akazi, novelami — nalagala je breme na breme, a storila ni ničesar, da bi se količjak olajšalo najtežje breme, ki pritiska k tlom učiteljstvo in ki ga imenujemo bedo in skrb!

Nasproti temu žalostnemu dejstvu pa stoji resnica, da je ravno država tista, ki ima od ljudskega šolstva največ dobička. V podkrepitve te trditve ni treba nič dokazovanja, ker stoji na dlani, da raste moč in veljavnost države v tisti meri, ki se v nji dviga in krepi materialna in moralna blaginja posameznih narodov. Ker pa je ta poslednja odvisna v prvi vrsti od razvijajočega se in napredujočega ljudskega šolstva, sloni tudi moč in veljavnost države na tem šolstvu kakor mogočna stavba na trdnem, nerazrušnem temelju.

Bilo bi pravično in najenostavnejše rešeno vprašanje o regulaciji učiteljskih plač in

o saniranju deželnih financ, ki je s tem vprašanjem v najožji zvezi, ako bi se ljudsko šolstvo poddržavilo. Temu se pa upirajo v prvi vrsti Čehi in Nemci, boječ se za avtonomijo svojega šolstva. Ta strah je neopravičen! Bolj klerikalen kakor je deželni šolski svet v Pragi ni niti oni v Ljubljani, bolj autokraški kakor tisti na Dolenjskem Avstrijskem ni sploh nobeden. Kdor se boji danes za avtonomijo šolstva, ta se boji za vpliv svoje stranke na šolstvo. Prava avtonomija šolstva bo izvedena šele z narodno avtonomijo. Kar trdimo tu, se da sicer izpodbiti, a vzlic temu ostane resnica.

Na poddržavljenju ljudskega šolstva ni torej sedaj misliti. Pač se da pridobiti parlament za to, da sklene: Država prispeva k vzdrževanju ljudskega šolstva 50%.

Že danes vemo, da pride finančni minister s plašnim obrazom, kje naj vzame v to potrebnih 60—70 milijonov. No, vzame naj jih tam, kjer jemlje milijone za kanone. Dobro bo za vse narode v Avstriji, kadar prešine vladne kroge prepričanje, da je duševno oboroženje jačje in koristnejše od vojaškega.

Učiteljstvo računa predvsem na pomoč „Slovenske Unije“ in socialnih demokratov v državnem zboru, da bodo delali z vsem vplivom in z vso silo na končno rešitev tega vprašanja — to se reče — da pride od besed do dejanja!

Najhitreje pa bi se pridobile vse parlamentarne stranke za teh 50% na ta način, ako bi državni poslanci, ki so obenem učitelji, uvaževali idejo tovariša Gangla, ki jo je razvil na zadnjem božičnem zborovanju narodnega učiteljstva v „Mestnem domu“ v Ljubljani. Dejal je namreč, da ni v parlamentu skoro stranke, ki bi ne imela v svoji sredi učitelja poslanca. Ti se naj bi združili vsaj glede tega vprašanja ter vplivali na svoje klike in jih pridobili za to splošno zahtevo. Tako bi pomagali svojim stanovskim tovarišem trpinom in bi tudi svojim volilcem storili največjo dobroto! Tisti poslanci učitelji, ki bi započeli to akcijo, bi si pridobili resničnih zaslug. Ali ne bi mogel tega začeti Jaklič? Vstani, delaj, ne dremli!

Naš odgovor.

(Konec.)

Drugače je pa z onim, ki greši vedoma, z namenom in brez poboljšanja — tak je očiten grešnik ali celo odpadnik od vere. Kdor je v resnicah naše vere natančno poučen, a bije s svojimi deli, pisavo in zgledoma naši veri naravnost v obraz brez poboljšanja in z namenom bližnjemu škodovati na imetju, časti in dobrem imenu — tak je očiten krivoverec.

Ločiti moramo torej prav natančno one, ki po mogočnosti delujejo, učijo in živijo v duhu naše vere, od onih, ki sicer lepo učijo, a njih dela se ne ujemajo z nauki, ki jih sami učijo. Prvi so katoličani, drugi pa klerikanci. Katoličan je zgled ljubezni, dobrosrčnosti, odpustljivosti, hvaležnosti, pobožnosti, on izpolnjuje natančno in vestno svoje dolžnosti, se ne baha, je miroljuben — njegov namen je živeti po veri in doseči po smrti plačilo za svoja dela —

zveličanje. Ves drugačen je pa klerikalec. Dela se vernega in tudi pobožnega, a dela njegova se ne ujemajo z njegovo vero. Prave katoliške ljubezni do bližnjega ne pozna. Je prvoborilec za posvetno imetje, čast in slavo. Da doseže svoj namen, mu pride vsako podlo sredstvo prav. Laž, obrekovanje, zavijanje resnice, sovražstvo, prepir, ubijanje bližnjega na časti, imetju in dobrem imenu — to so njegovi pripomočki — in to vse z bahavostjo in bobnečimi frazami, češ, vse na verski podlagi! Zloraba vere je torej glavni pripomoček. Njega veseli vsaka nesreča bližnjega nasprotnika. Namesto pomilovanja, popustljivosti in katoliške ljubezni meče nanj blato. Tak zagrizenec ne pozna odpustčenja, maščevanje je njegovo delo — in ako se mu posreči, poskakuje in se raduje od veselja. Nasprotno pa, ako se mu ne posreči, morda da celo zapade zasluženi kazni, smatra to vse za največjo krivico, mučenništvo, preganjanje vere! Kdor mu pomaga pri njegovem umazanem delovanju, je njegov prijatelj, če je ta tudi največji lopov ali brezverec. To je klerikalna kuga, ki na verski podlagi zastuplja javno življenje in bije v obraz lepim moralnim naukom katoliške vere. Obžalujemo, da je naša slovenska domovina jako okužena s to nesnago. Ubogo nerazsodno ljudstvo verjame tem zagrizenim klerikalnim voditeljem, ki na verski podlagi in z zlorabo vere trosijo pogubonosno moralo med narodom!

Kakor vidimo v biologiji, se živalstvo in rastlinstvo eno drugega uničujejo, da se preveč ne pomnožuje: tako moramo pripisovati tudi klerikalizmu naravnem procesu v katoliški družbi. „Pohujšanje mora priti, a gorje pohujšljivcu“, govori sveta beseda. Ker je Bog neskončno pravičen in moder, zna obrniti tudi greh v dobro. Zloraba vere klerikalizma proizvaja boj v človeški družbi. Tako povsod — tako pri nas!

Klerikalizem noče priznati sedanjega šolskega zakona, kakor smo že povedali, zato je nam učiteljem, ki se moramo po prisegi držati tega zakona, napovedal boj na življenje in smrt. Gorostnega blata je nametal že na nas. Brezverska šola, brezverski učitelji, liberalna učiteljska sodrga — ti hočejo odstraniti Boga iz šole, hočejo uvesti francoske razmere itd. — Tako je brati vedno v našem klerikalnem časopisu. Mi smo tarča, ki sme vanjo neovirano srteljati — tistega pa, ki je zakon sankcioniral, pustijo lepo pri miru, ker se bojijo!

Sedaj vpije, da liberalno učiteljstvo ne uživa ugleda pri narodu. Ko nam je vedno sistematično jemal ugled s pisavo in besedo. ni čuda, da se je tupatam kaj prijel. A glavnega klerikalizem ni dosegel in ga tudi ne bo! Šolski zakon ostane v veljavi, ker ni je sile, da bi ga kdo izpodkopal. Naš narod hoče imeti veliko in povsod takih prokletih šol in mnogo zaničevanega, obrekovanega učiteljstva. Dosegel je, da je nekaj omahljivcev iz koristnosti prestopilo v klerikalni tabor, a do poloma, kakor trdi člankar, je še dolga in trnjeva pot. Kukavice in uskokov je med klerikalci vse polno, celo v vodstvu stranke! Zato jih ne ženira niti kak smrdelj!

Da podpremo prejšnje trditve z dokazi, bi lahko navedli polno zgledov; povedati moramo, da jih imamo na stotine na razpologo, te uporabimo, ko nam da člankar odgovor.

Odkar je prišel klerikalizem do politične premoči, so začele vrste Slomškarjev rasti. Temu se ne čudimo. Naše socialne razmere so jako slabe, marsikdo si misli, da naj prepričanje in šolski zakon vzame vrag; treba je obrniti plašč po vetru, kruh in materija so poglavitna reč. Da bi pa ti ostali vsaj skromni, delavni in kolegialni, ne bi rekli ničesar, a čutijo se prepotentne in ošabne, dobro vedo, da se jim ni ničesar bati.

Menda smo dovolj jasno povedali kaj mislimo o krščanstvu in krščanski odgoji. Dokazali in povedali smo tudi odkrito in jasno, da je vsa Slomškarija klerikalna privesek, ki pljuje v lastno skledo — na sedanji šolski zakon. Ako se čutijo boljše katoličane od nas, jih pomilujemo za naivnost. Ravno tako povemo enkrat za vselej, da bodimo mi učitelji v prvi vrsti učitelji in narodni odgojevalci — politika naj bo naša stranska in zasebna zadeva. Izkušnja nas je izmodrila, da ima učiteljstvo borbo za napredek šolstva na vsej črti, naj bodo ljudje te ali one politične struje. Tudi o liberalizmu bi lahko povedali marsikatero pikantno. Nismo molčali tudi o tem doslej; povedali smo kot narodni odgojevalci te in oni politični struji resnico v obraz, ker naše geslo je, boriti se na vsej črti za narodno blaginjo, resnico in pravico.

Ker je člankar izjavil, da je potrebno, da se enkrat načelno dogovorimo, smo odkrito povedali glavne misli o svojem prepričanju. Veselilo nas bo, ako člankar ovrže s stvarno polemiko in z dokazi to, kar smo rekli. Mnogo bi še lahko pisali, pa bodi za enkrat dovolj; po odgovoru pride drugo. Torej na snidenje, krščanski mož s škapulirjem na prsih, s hinavščino v duši!

Iz preteklih časov.

Vojnik pri Celju, dne 21. junija 1909.

Cenjeni g. urednik! Bili ste tako ljubeznivi ter v št. 25. cenj. svojega lista iz „Slov. Nar.“ ponatisnili moj popravek glede mojega članstva pri okr. šol. svetu celjskem. Upam, da boste tako prijazni ter ponatisnili tudi še sledeče vrstice, ki naj še bolj pojasnijo naše razmere „v letih preteklih“.

L. 1887. je bilo treba učiteljem celjskega šolskega okraja voliti svojega zastopnika v okrajni šol. svet. Izvolili so si moje malenkost. Zakaj moja izvolitev ni bila potrjena, je bilo pojasneno v zgoraj navedeni številki cenj. Vasega lista.

Poklicani smo bili k novi volitvi. K tej volitvi je z nadzornikom Bl. Ambrožičem prišel s cilindrom na glavi tudi tedanji okr. glavar celjski dr. E. Netoliczka, sedaj dvorni svetnik in podnamestnik v Gradcu. Mislila sta si menda ta dva gospoda, da bo sedaj učiteljstvo kar na trebuhe popadalo. A prišlo je drugače!

Zopet sem bil skoro enoglasno izvoljen! Gospoda glavar in nadzornik se spogledata! Nato reče glavar nadzorniku: „Da die Wahl Brezovniks folgerichtig wieder nicht bestätigt wird, so fragen sie ihn, ob er die auf ihn gefallene Wahl ablehnt, denn dann können wir gleich heute eine Neuwahl vornehmen!“ Nadzornik vstane ter stavi to vprašanje do mene. — Takoj slišim od vseh strani glase: „Ne! Ne!“ — Vstanem ter rečem: Ni-